

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Præcipuæ objectiones solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

formalem beatitudinem, quæ primò Deum assequitur, & radicaliter, seu causaliter continet aliarum potenciarum perfectiones: Sed hoc unum tantum operationi convenit: Ergo in unica, & non in multis operationibus consistit essentialiter formalis beatitudo. Major est certa: nam in alijs essentis id intelligimus esse constitutum formale, quod primò illis competit, & in quo radicaliter ceteræ perfectiones continentur: sicut patet in homine, cujus constitutum est rationalitas, quia primò ei competit, & est radix risibilitatis, & aliarum proprietatum, quæ conveniunt naturæ humanæ: Ergo cum beatitudo formaliter in Dei affectione sit posita, in illa operatione debet constitui, cui primò convenit ratio affectionis continentis causaliter reliquas perfectiones, quæ beatitudinem continentur. Minor autem, in qua est difficultas, probatur: quia inter duas operationes naturæ rationalis pertinentes ad diversas potentias, intellectum scilicet & voluntatem, necessariò intervenit ordo; cum enim nihil sit volitum, quin præcognitum, actus voluntatis supponunt actus intellectus, eisque subordinantur: Ergo utraque operatio nequit esse prima affectio ultimi finis aliarum potenciarum perfectiones & operationes radicaliter continens: sicut quia inter rationalitatem & risibilitatem reperitur ordo ac subordinatio, & risibilitas supponit rationalitatem, impossibile est, quòd utraque essentiam hominis primò constituat, & radicaliter contineat omnes alias perfectiones, quæ competunt naturæ humanæ.

Ex quo præcluditur via solitæ evasionis Adversariorum, qui vim hujus evasionis infringere conantur, asserendo plures operationes ad diversas potentias pertinentes, non posse quidem adæquatè & totaliter concurrere per se primò ad consecutionem ultimi finis, bene tamen in adæquatè & partialiter, attingendo illam diversò modò, & sub diversâ ratione sub qua, sicuti attingunt intellectus & volitio; nam intellectus illum assequitur sub ratione veri, volitio autem sub ratione boni. Præcluditur, inquam, via huic evasioni: quæro enim, an per intellectum, quæ est prævia ad actum voluntatis, homo verè assequatur ultimum finem, vel solum per illam præparetur, ac disponatur ad eius affectionem? Si primum dicatur, talis operatio erit prima consecutio ultimi finis, & prima radix causaliter continens aliarum potenciarum perfectiones, subindeque ipsa beatitudo formalis. Si verò secundum asseratur, intellectus operatio erit tantum præparatio, & dispositio ad affectionem finis; & prima finis affectio fiet per actum voluntatis, ac in illa essentialiter consistet formalis beatitudo; in actu vero intellectus solum præsuppositivè, ac dispositivè: & ita quicquid dicatur, beatitudo formalis essentialiter in unica operatione consistet, quamvis plures includat præsuppositivè, concomitanter, vel consecutivè.

Neque obstat quòd illi dicunt, nempe diversas illas operationes partialiter se habere ad consecutionem ultimi finis, & diversò modò, sicut sub diversâ ratione sub qua, nempe sub ratione veri & boni, illum attingere. Cum enim Deus sit simplicissimus & indivisibilis, unicâ ratione totus teneri & possideri potest; & tenetio, seu possessio rei non regulatur penes modum tenendi diversum, sed penes rationem

rei in sua substantia; sic enim simpliciter possideretur, & nostra redditur: ut patet cum quis unâ tantum manu apprehendit, & tenet bursam plenam pecunijs; quis enim propterea neget eam perfectè & simpliciter ab eo possideri, eo quòd utraq; manu, vel ore ac dentibus, & omnibus alijs modis, quibus apprehendi potest, illam non teneat? Addo, quòd licet Deus dici possit assequibilis non solum sub ratione veri, sed etiam sub ratione boni, si ly subdicat rationem quæ assequibilem, non tamen si dicat rationem sub qua assequibilitatis: ut ex solutione argumentorum patebit.

Probatur secundò conclusio aliâ ratione. Beatitudo formalis, cum sit perfectior & superior omnibus formis, quæ possunt advenire creaturæ, debet esse illis simplicior; sicut Angelus, quòd superior & perfectior existit, eò simplicior est, & eò paucioribus, & universalioribus utitur speciebus, ut in tractatu de Angelis ostensum est: si autem beatitudo ex multis operationibus coalesceret, non esset simplicior alijs rebus creatis, imò potius esset veluti unum per accidens, & per aggregationem plurium; nam plures operationes sunt plura entia, & ex pluribus entibus in actu non fit unum per se, sed per accidens: Ergo formalis beatitudo non in pluribus, sed in uno tantum actu consistit.

Neque valet quòd ait Curiel, cui hæc ratio displicet, non esse inconveniens dicere, quòd beatitudo formalis non sit unum per se, quia consistit in quadam perfecta dispositione animæ, quæ confurgit ex proportionem diversarum operationum; sicut sanitas ex proportionem humorum, & pulchritudo ex proportionem partium. Non valet, inquam, quia licet loquendo de beatitudine completivè (seu quoad statum) hoc verum sit, ut antea declaravimus; non tamen si loquamur de beatitudine quoad essentiam & rationem formalem: illa enim debet esse una & simplex, & quantum possibile fuerit, beatitudini objectivè proportionari. Unde D.

Thomas hic art. 2. ad 4. ait beatitudinem esse unam, continuam, & sempiternam operationem, & mox subdit: *In presenti vita, quantum desicimus ab unitate & continuitate equalis operationis, tantum desicimus à beatitudinis perfectione. .... & idèd in activa vita, quæ circa multa occupatur, est minus de ratione beatitudinis, quam in vita contemplativa, quæ versatur circa unum, id est circa veritatis contemplationem.* Efficaciores pro hac conclusione rationes adducemus §. 4. ubi cum D. Thoma ostendemus, essentiam beatitudinis soli operationi intellectus, quæ est visio Dei, posse competere: nunc aliqua objectiones, quæ à Recentioribus fieri solent, §. sequenti diluendæ sunt.

§. III.

Præcipuæ objectiones solvuntur.

Obijciunt in primis Recentiores varia Scripturæ testimonia, in quibus beatitudo significatur nominibus pertinentibus modò ad operationem intellectus, ut cum appellatur visio, contemplatio, cognitio; modò ad operationem voluntatis, ut cum dicitur gaudium, delectatio, fructio: ut enim cuncta hæc testimonia verificentur, dicendum videtur, beatitudinem formalem non esse unicam simplicem operationem, sed plures actus essentialiter includere.

Addunt

Addunt Benedictum XII. in quadam extravagan-
ganti, quam refert Alphonsus à Castro, verbo
Beatitudo, hæc h. 74 definire, animas iustorum,
qui jam decellerunt, ante generale iudicium ef-
se verè beatas, *Divina essentia visione & fruitione*.
Item addunt, quòd Catechismus Romanus
iussu Pij V. editus, parte 1. ad illa verba sym-
boli, *vitam æternam, ac essentialem beatitudinem in*
eo sitam esse, ut Deum videamus, eiusque pulchritudi-
ne fruamur

79. Respondeo primò, hæc & similia testimonia
non favere illis Authoribus, sed ab ipsis esse
solvenda; cum illi essentiam beatitudinis in vi-
sione & fruitione, seu gaudio beatifico non con-
stituant, sed in visione & amore; & fateantur
fruitionem & delectationem esse quid conco-
mitans, aut subsequens formalem beatitudi-
nem, non vero illam constituens; quia cum gau-
dium sit de ipso bono jam præsentis & possessio,
affectationem illius supponit, non vero consti-
tuit, ut infra dicemus. Undè

80. Respondeo secundo, Scripturam in illis te-
stimonijs solum assignare operationes, quæ re-
ipsa in beatitudine inveniuntur, non autem
explicare, quænam ex illis ejus essentiam me-
taphysicè constituat, seu quid in ipsa beatitu-
dine se habeat per modum essentia, quid per
modum proprietatis & perfectionis eam con-
comitans, aut subsequens, ut supra annota-
vimus: unde beatitudo nunc visio, nunc gau-
dium, aut delectatio in Scriptura appellatur,
non quia ex utroque actu essentialiter constet,
sed quia utrumque includit, visionem scilicet
ut suam essentiam, & delectationem veluti pro-
prietatem, perfectionem, & consummationem
suam.

81. Ad extravagantem Benedicti dicendum est
Pontificem ibi solum voluisse definire, animas
iustorum decedentium, & hac vita expectare
diem generalis iudicij, ut beatitudinem recipi-
ant, sed ante illum diem verè esse beatas, viden-
do Deum, & ejus præsentia fruendo: quòd
vero utraque hæc operatio, vel una duntaxat
ad essentiam beatitudinis pertineat, nullatenus
definit, sed Theologorum disputationi relin-
quit. Idem dicendum est de Catechismo Ro-
mano. Nec obitat quòd ibi loquatur de es-
sentiali beatitudine: hoc enim nomine non
significat ipsam essentiam, & quidditatem bea-
titudinis metaphysicè sumptam, de qua in præ-
senti agimus, sed integram ejus substantiam, ut
ab accidentibus communibus divisam; illa si-
quidem non solum visionem, sed etiam amorem
& fruitionem complectitur: sicut ad substans-
tiam hominis pertinet quòd sit admirativus &
risibilis, licet hoc non pertineat ad ejus essentiam
metaphysicè consideratam. Addo fruitionem
interdum à SS. Patribus sumi non pro gaudio
& delectatione, quæ ad consecutionem rei desi-
deratæ consequitur, sed pro ipsa possessione rei
amata; ut patet ex illo Augustini lib. de mori-
bus Ecclesie cap. 3. *Quid est aliud frui, quam præ-*
sto habere quod diligis? hoc autem modo visio-
nem Dei fruitionem esse constat.

82. Secundo arguit Valentia: Formalis bea-
tutudo consistit in perfectissima conjunctione
cum Deo: Sed perfectior est illa, quæ fit medijs
actibus intellectus & voluntatis, visione scilicet
& amore, quam illa, quæ fit per solam visio-
nem: Ergo beatitudo formalis non consistit in
unico actu, sed in pluribus,

Respondeo, formalem beatitudinem non
consistere in perfectissima conjunctione abso-
lute & simpliciter, aliàs deberet consistere in
unionem hypostaticam, quæ est summa & perfectissi-
ma omnium unionum; sed in perfectissima con-
junctione in genere affectationis: licet autem
actus voluntatis addat rationem conjunctionis
supra actum intellectus, non tamen addit ratio-
nem affectationis; quia ut ostendimus §. se-
quenti, actus voluntatis affectivus non est: a-
deoque tamen ex utroque actu, visionem scilicet,
& amoris, resultat perfectior cum Deo con-
junctio, non tamen perfectior ejus affectio, seu
possessio.

Dices: Facta affectatione per actum intelle-
ctus adhuc Deus est ulterius allequibilis: Sed
non restat acquibilibis nisi per actum voluntatis:
Ergo iste non solum addit rationem conjunctio-
nis, sed etiam rationem affectationis. Minor est
certa, Major autem probatur. Per actum intel-
lectus solum possidetur Deus sub ratione veri:
Sed Deus non solum est allequibilis sub ratione
veri, sed etiam sub ratione boni; cum ut sic
habeat rationem ultimi finis, de cuius conce-
ptu est, quòd sit consequibilis à creatura ratio-
nali: Ergo affectio Deo per visionem beatam,
adhuc est ulterius allequibilis.

Respondeo negando Majorem, ad cuius pro-
bationem, distinguo Majorem: per actum intel-
lectus solum possidetur Deus sub ratione veri:
Ily sub dicente rationem sub qua allequibilitatis,
concedo Majorem: dicente rationem qua alle-
cutam, seu allequibilem, nego Majorem. Si-
militer distinguo Minorem: Deus est allequi-
bilis sub ratione boni, tanquam ratione sub qua,
nego Minorem: tanquam ratione qua, conce-
do Minorem, & nego Consequentiam. Ita-
que sicut intellectus non solum intelligit ratio-
nem veri, sed etiam rationem entis, & boni,
& omnes formalitates, quæ cuius entis compe-
tere possunt; licet omnes illas sub ratione veri,
ut ratione sub qua intelligat: ita non solum
allequitur veritatem Dei, sed etiam ejus boni-
tatem, pulchritudinem, suavitatem, omnes-
que alias formalitates, & perfectiones divi-
nas; omnes tamen sub ratione veri, ut ratione
sub qua, attingit & consequitur; & quia Deus
solum est allequibilis sub ista ratione, tanquam
ratione sub qua, quamvis ut ratio que sit allequi-
bilis sub omnia, idè ad æquare renetur ad
intellectu; & ultra visionem beatam non re-
stat affectio ulterior, licet resisteret ulterior con-
junctio.

Instabis: Deus est allequibilis sub ratione ul-
timi finis: At ratio sub qua illius, ut est ultimus
finis, est ratio bonitatis: Ergo est allequibilis
sub ratione boni, ut ratione sub qua.

Respondeo stando semper in eadem distin-
ctione: Deus est allequibilis sub ratione ultimi
finis, Ily sub dicente rationem que allequibilem,
concedo Majorem; dicente rationem sub qua af-
fectationis, nego Majorem; & concessa Ma-
jori, nego Consequentiam. Vel concessa Ma-
jori, distinguo Minorem. Bonitas est ratio sub
qua illius ut est ultimus finis, si consideretur ut
appetibilis, concedo Minorem: si spectetur so-
lum ut allequibilis, nego Minorem: licet enim
in ultimo fine ratio sub qua appetibilitatis sit
bonitas, sola tamen veritas est ratio sub qua af-
fectationis illius.

Objicies tertio: Beatitudo formalis debet

seipsa hominis appetitum ad aequatè satiari: At sola visio illum ad aequatè non faciat, bene tamen visio & amor beatificus; cum non solum homo inclinatur ad videndum Deum, sed etiam ad ipsum amandum: Ergo beatitudo formalis in uno simplici actu non consistit, sed simul visionem & amorem includit.

Confirmatur: Ex eo probavimus supra, in visione essentia divina sine personis non salvari formalem beatitudinem, quia appetitus hominis per talem visionem non esset perfecte satisfactus, sed adhuc maneret inquietus, & pendulus: At etiam visio Deo, & non amato ab homine, illius appetitus suspensus, & inquietus existeret: Ergo visio sine amoris consortio beatitudo non est; & consequenter amor ad beatitudinem essentialiter exigitur.

Respondeo primo, hæc argumenta non solum probare, ad beatitudinem essentialiter requiri visionem & amorem, sed etiam gaudium & fruitionem: quia scilicet homo non solum appetit videre & amare Deum, sed etiam ipsos frui, & de ejus possessione gaudere; ita ut si per impossibile illum videret, & amaret, & de ejus fruitione & possessione non gauderet, per talem visionem & amorem ejus appetitus non esset perfecte satisfactus: sed adhuc maneret inquietus, & suspensus: Ergo vel ad beatitudinem formalem non requiruntur essentialiter duo actus, vel requiruntur tres, nempe visio, amor, & fructio; quod tamen Valentia, Suarez, & alij Recentiores, contra quos in præfenti disputamus, firmiter negant, & beatitudinem in sola visione & amore conlirunt.

Respondeo secundò beatitudinem seipsa formaliter satiari debere primariam inclinationem hominis, secundarias autem non per seipsam formaliter, sed causaliter tantum causando scilicet actus per quos illa satiantur formaliter: hoc autem solum competit visioni beatæ; illa enim seipsa formaliter satiatur inclinationem naturalem quam homo habet ad veri cognitionem, & quæ primario ei convenit (cum primum prædicatum essentialiale hominis sit esse intellectivum) inclinationem verò quam habet ad amorem bonitatis, ejusque fruitionem, causaliter facit, in quantum causat amorem beatificum, & summum gaudium delectationis de possessione Dei. Cæterum amor beatificus, cum radicaliter non contineat visionem beatam, nec formaliter nec causaliter satiari potest inclinationem quam homo habet ad cognoscendum verum; nec proinde esse beatitudo formalis, ut §. sequenti contra Scotum ostendemus.

Unde patet responsio ad confirmationem, & disparitas ad exemplum quod ibidem adducitur: quidem inclinatio ad videndas divinas personas est primaria, & ideo visio illam non facit, beatitudo non foret; inclinatio verò ad amandum Deum, secundario tantum homini convenit (cum volitio sit inclinatio consequens ad intellectum) & ita sufficit quod visio causaliter satiari faciat.

Obijcies ultimo: Dotes quæ consequuntur ad conjunctionem animæ, & matrimonium spirituale illius cum Deo non solum sunt in intellectu, sed etiam voluntate, ut infra ostendemus: Ergo matrimonium seu conjunctio, in qua beatitudo essentialiter consistit, non solum pertinet ad intellectum, sed etiam ad voluntatem.

Respondeo, dorem non solum dari ad initium

matrimonii, seu ad desponsationem, sed etiam ad consummationem & usum ejus: & ideo licet matrimonium Dei in patria realiter & essentialiter salvetur in actu intellectus, nihilominus tamen dantur dotes in voluntate, in qua matrimonium perficitur, & consummatur; licet omnes dotes originaliter & radicaliter contineantur in visione. Aliquid simile contingit in via: desponsatur enim anima Deo per fidem, juxta illud Osæ 2. *Sponsabo te mihi in fide*: ad quam desponsationem sequuntur virtutes infusæ, quasi dotes, quarum aliqua sunt in intellectu, & alia in voluntate. Unde dicebat B. Agnes: *Anulo suo subarravit me Dominus: dexteram meam & collum meum cinxit lapidibus pretiosis: tradidit auribus meis inestimabiles margaritas, & circumdedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis.*

§. IV.
Opinio Scoti rejicitur.

Dico secundò: Beatitudo formalis non consistit in actu voluntatis.

Probatur ratione D. Thomæ hic art. 4. & 3. contra gent. cap. 26. Beatitudo formalis consistit essentialiter in affectu ultimi finis, seu beatitudinis objectivæ: Sed nullus actus voluntatis potest esse affectus ultimi finis: Ergo beatitudo formalis in nullo actu voluntatis essentialiter potest consistere. In Majori omnes conveniunt: Minor autem probatur per rationem generali. Velle est quoddam appetere: Atqui appetere non est consequi rem appetitam, sed inclinari & tendere in eam: unde videmus quod res cognitione carentes per appetitum innatum tendunt in bonum conveniens suæ naturæ; animalia verò per appetitum elicatum excitantur ad illud querendum, & consequuntur illud per actum alterius potentia, v.g. lapis per gravitatem, quæ est inclinatio ipsius, tendit ad centrum, per quantitatem verò & per ubi ipsi unitur: item ovis per famem & appetitum incitatur ad querendum pabulum, & dentibus ac ore illud attingit & consequitur: similiter homo per voluntatem appetit divitias, cibos, flores, odores, voluptates, & similia, & per diversas potentias ac sensus illa consequitur: manu enim apprehendit pecunias, cibos verò, flores, odores, & voluptates, gustu, odoratu, & tactu: Ergo similiter actus voluntatis non est consecutio rei volitæ, sed inclinatio & tendentia voluntatis in eam.

Secundò probatur eadem Minor ratione D. Thomæ locis citatis. Actus voluntatis circumlatum finem, vel est desiderium, vel delectatio: Sed neuter horum actuum potest esse consecutio ultimi finis: Ergo nullus actus voluntatis rationem consecutionis ultimi finis habere potest. Minor quantum ad primam partem evidens est: desiderium enim, cum sit de re absente, non potest esse ejus possessio & consecutio: & sanè si per desiderium homo consequeretur bonum quod appetit, omnes avari starent divites essent, omnes agrarii sani & omnes miseri felices, quod absurdum est. Probatur verò quoad secundam, quam Aureolus & quidam alii negant, in delectatione seu gaudio beatifico formalem beatitudinem constituentes. Nam sicut desiderium est de bono absente & nondum habito, ita delectatio est de bono jam habito & possesso; unde non facit, sed supponit finis consecutionem, & ut ait D. Thomas hic art. 4. *Delectatio advenit voluntati, ex hoc quod finis est præfens, non autem*

